

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed
Journal)

<http://www.tissejournal.net>

ISSN: 2757-5748

<http://www.sosbilder.org>

Atatürk Perception of Social Studies and Primary School Pre-Service Teachers*

Ülkü UYAR Bayram TAY

Abstract

This study aims to determine Atatürk perception of social studies and primary school teachers who are responsible for teaching subjects related to Atatürk and Kemalism. The sampling of this cross sectional study consists of 795 3rd and 4th grade university students studying at social studies and primary school teaching departments at Kırşehir Ahi Evran University, Bozok University, Necmettin Erbakan University, Gazi University and Nevşehir Hacı Bektaş Veli University. "Atatürk Perception Scale" which is developed by Dönmez and Hamarat (2014) is used in the study. The analysis of the results show that the average of Atatürk perception level of social studies and primary school pre-service teachers is "quite a bit" and the arithmetic mean is 4.12. It is seen that out of 32 questions in the data collection tool that is used to assess Atatürk perception levels of social studies and primary school pre-service teachers, the pre-service teachers answered 15 questions as "completely" and 17 questions as "quite a bit". Statistically, Atatürk perception of social studies and primary school pre-service teachers is concluded to be positively high. It is concluded that Atatürk perception of social studies and primary school pre-service teachers do not differ depending on variables such as gender and department at the university. It is also found that Atatürk perception of social studies and primary school pre-service teachers differ depending on the class grade and this difference is in favor of 4th grade pre-service teachers.

Keywords:	DOI	:
Atatürk, Atatürk perception, social studies and primary school pre-service teachers.	Received	: 11.03.2020
	Revised	: 05.06.2020
	Accepted	: 21.07.2020
	Published	: 21.12.2020

Corresponding Author: Bayram Tay, Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran University, Faculty of Education, Turkey, bayramtay@ahievran.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0003-2466-1527>

Ülkü Uyar, Master Degree, Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School of Social Sciences, Turkey, ulku5299@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0001-8018-0782>

*This study was produced from the master's thesis prepared by the first author in Kırşehir Ahi Evran University Institute of Social Sciences in the field of Social Studies Education.

Cite this article as: Uyar, Ü. & Tay, B. (2020). Atatürk perception of social studies and primary school pre-service teachers. *The Journal of International Social Studies Education*, 2(1), 17- 39.

Extended Summary

Introduction

“Teachers are the only redeemers of nations. Those nations who are deprived of teachers and educators have not become a nation yet” the famous saying by Atatürk emphasize that it is the teachers who give people the awareness of nation. Awareness of becoming a nation can be gained by bringing together many components. Having knowledge of history and geography, having goals, preserving and glorifying language and religion, having traditions and customs and transferring them to next generations can be claimed to be some of these components. These components for the Turkish nation are Atatürk and Kemalism since it is his world of thoughts that shaped the history of the republic both at the very beginning and afterwards. Therefore, having knowledge about Atatürk and Kemalism is an important factor in acquiring the awareness of becoming a nation. As Atatürk said, teachers play a major role in giving the nations the awareness of becoming a nation. It is a well-known fact that knowledge about the teaching subject, world knowledge, pedagogical knowledge and emotional qualities surrounding all these are important factors for teachers in performing their professions.

Social studies and primary school teachers who are thought to play a major role in raising the awareness of being a nation acquire these competencies during their education and it may be important to know these competencies. In this context, it is thought that pre-service teachers of social studies and primary school should understand Atatürk and his thoughts very well in order for them to raise students who understand the importance of being a nation. With this regard, it can be said that the knowledge, skills, values, attitudes and habits that these teachers acquire during their university education significantly influence their teaching. The knowledge, skills, values, attitudes and habits about Atatürk and Kemalism, and the depiction of the perceptions of the pre-service teachers in undergraduate education, which is the place where competency for teaching these subjects are acquired, are considered important as they will not only reveal the emotional dimension of the pre-service teachers who will perform the teaching profession, but they will also allow the development of suggestions and opinions regarding education. In this way, this study aims to determine the Atatürk perception level of social studies and primary school pre-service teachers.

Methods

Descriptive research model is used in this study that aims to determine the Atatürk perception level of social studies and primary school pre-service teachers and to reveal whether their perception differ depending on various variables. The sampling of the study consists of 795 3rd and 4th grade pre-service teachers studying at social studies and primary school teaching departments at Kırşehir Ahi Evran University, Gazi University, Yozgat Bozok University, Necmettin Erbakan University and Nevşehir Hacı Bektaş Vali University.

“Atatürk Perception Scale” which is developed by Dönmez and Hamarat (2014) is used in the study. The research data are analyzed on SPSS 25.00 (Statistical Package For Social Sciences) software. In the analysis of the data collected; frequency (f), percentage (%), arithmetic mean (\bar{x}) and standard deviation (SD) distributions are calculated. A single sampling t test is performed to determine whether Atatürk perception level of social studies and primary school pre-service teachers is significantly high. In multiple comparisons, Kolmogorov Smirnov normality test is used to analyze whether the data have a normal distribution while in pairwise comparison Mann-Whitney U test is used. In three or above variables, Kruskal-Wallis H test is used.

Results

It is seen that the average of Atatürk perception level of social studies and primary school pre-service teachers is “quite a bit” and the arithmetic average is 4.12. It is concluded that, out of 32 questions in the Atatürk perception level data collection tool, social studies and primary school pre-service teachers answered 15 questions as “completely” and 17 questions as “quite a bit”. According to the research results, the scale item that “Atatürk is an ideal model for students” has the highest arithmetic average (4.56=Completely) whereas “Too much information about Atatürk disinclines me from the subject” has the lowest arithmetic average (3.43=Quite a bit). Atatürk perception level of social studies and primary school pre-service teachers is statistically significantly high. It is found that Atatürk perception level of social studies and primary school pre-service teachers do not differ depending on gender and department whereas it differs depending on class grade, and the difference is in favor of the 4th grade pre-service teachers.

Discussion and Conclusion

Analysis of the data obtained from the data collection tool that is implemented to determine the Atatürk perception level of social studies and primary school pre-service teachers shows that average of Atatürk perception level is “quite a bit”. Mustafa Kemal Atatürk is specially important as he is the founder of the Turkish Republic. Atatürk perception of teachers, who teach Atatürk and Kemalism to the students, may be expected to be at “completely” dimension but in this study it is found to be at “quite a bit” dimension. It is a thought-provoking finding. Nevertheless, the fact that social studies and primary school pre-service teachers, who are responsible for teaching Atatürk and Kemalism, have a high Atatürk perception level is thought to be influential in efficiently fulfilling their responsibilities. Emotional competency as well as cognitive competency may be expected to be high especially during the lessons which intend to raise efficient citizens with their Atatürk and Kemalism content. Mustafa Kemal Atatürk’s contributions and the role of his ideas in structuring the new government, social life, economy and political life during the period of Turkish revolution are undeniable. It is a false hope to expect individuals who do not know Atatürk and her reforms and do not internalize Kemalism to understand and interpret the past, present and future correctly (Dönmez and Yazıcı, 2008: 10-11). Therefore, social studies and primary school pre-service teachers who are responsible for teaching Atatürk and Kemalism subjects are expected to understand, interpret and internalize Atatürk and Kemalism correctly. According to Dönmez and Yazıcı (2008: 37), Kemalism is one of the main factors that sustain the government and keep people together as a nation, therefore teaching Kemalism and the history of revolution should not be up to individuals’ choice.

It is seen that “Too much information about Atatürk disinclines me from the subject” has the lowest weighted arithmetic average in “quite a bit” dimension. Considering that even social studies and primary school pre-service teachers who are responsible for teaching Kemalism may be sometimes overwhelmed due to excessive knowledge loading, primary and secondary school students will develop a negative attitude towards Atatürk and Kemalism if they are exposed to excessive knowledge loading.

Statistically, it is seen that Atatürk perception level of social studies and primary school pre-service teachers is positively high. This result is supported by similar results of some studies in the literature. From the content point of view, even though they are not directly related to Atatürk, there are some studies in the literature that found social studies pre-service teachers have positive Atatürk and Kemalism perceptions. Keçe's (2014) research aiming to review social studies pre-service teachers’

perception levels related to principles of Atatürk is one of these studies. According to the analysis of pre-service teachers' average scores of perception levels related to Atatürk principles it is seen that Populism, Nationalism, Republicanism and Reformism perceptions are high while Secularism and Statism perceptions are low. It is found in Gülnahar's study (2012) on social studies pre-service teachers' attitudes towards Atatürk principles and history of revolution lesson that pre-service teachers have positive attitudes towards Atatürk principles and history of revolution lesson. The article by Akbaba (2007) "Students' views about the objectives of Atatürk Principles and History of Revolution" is another study. This study revealed that experimental subjects' perceptions about the objectives of Atatürk Principles and History of Revolution lesson are in the top of the arithmetic average range, which leads to conclusion that the course achieved its objectives. Differently from the aforementioned studies, in this study, Atatürk perceptions of primary school pre-service teachers are also reviewed and it is concluded that their Atatürk perceptions are positively high.

Recommendations

It is found that the average of Atatürk perception level of social studies and primary school pre-service teachers is in the "quite a bit" dimension. Considering that the highest level in the scale is in completely dimension but the reasons of why perception levels of both social studies and primary school pre-service teachers are not at this level can be revealed with a qualitative study. In order to improve Atatürk perceptions of social studies and primary school pre-service teachers, who will undertake the responsibility of teaching Atatürk and Kemalism subjects, to a higher level than the current situation (from quite a bit to completely dimension), it may be recommended to pay special attention to Atatürk and Kemalism subjects in the education programs of social studies and primary school pre-service teachers. The survey item "Too much information about Atatürk disinclines me from the subject" has the lowest weighted arithmetic average in "quite a bit" dimension. Based on this result, it can be recommended to not to expose social studies and primary school pre-service teachers to too much information about Atatürk and Kemalism. Again based on this result, it is recommended to avoid loading primary and secondary school students too much information about Atatürk and relevant subjects.

Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed
Journal)

<http://www.tissejournal.net>

ISSN:

<http://www.sosbilder.org>

Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Atatürk Algısı*

Ülkü UYAR Bayram TAY

Özet

Bu araştırma, Atatürk ve Atatürkçülük konularının öğretim sorumluluğunu üstlenecek olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Kesitsel betimsel tarama modelindeki bu çalışmanın örneklemini Kırşehir Ahi Evran, Bozok, Necmettin Erbakan, Gazi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitelerinin sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği 3. ve 4. sınıfında öğrenime devam eden 795 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmada öğretmen adaylarının Atatürk'e yönelik algılarını belirlemek için Dönmez ve Hamarat (2014) tarafından geliştirilen "Atatürk Algısı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları sonucunda elde edilen sonuçlara bakıldığında Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeyleri ortalamasının "oldukça" boyutunda ve aritmetik ortalamasının 4.12 olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeylerinin belirlendiği çalışmada kullanılan veri toplama aracındaki 32 sorudan 15'ine öğretmen adaylarının "tamamen" boyutunda cevap verdikleri, 17 soruya da "oldukça" boyutunda cevap verdikleri anlaşılmaktadır. İstatistiksel olarak, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarının; olumlu düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarının cinsiyet ve devam edilen anabilimdalına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarının sınıf düzeylerine göre farklılaştığı ve bu farkın 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler:	DOI	:
Atatürk, Atatürk algısı, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adayları.	Yükleme	: 11.03.2020
	Düzeltilme	: 05.06.2020
	Kabul	: 21.07.2020
	Yayımlama	: 21.12.2020

Sorumlu Yazar: Bayram Tay, Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye, bayramtay@ahievran.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0003-2466-1527>

Ülkü Uyar, Bilim Uzmanı, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye, ulku5299@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0001-8018-0782>

*Bu çalışma birinci yazar tarafından Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Atf için: Uyar, Ü. & Tay, B. (2020). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmeni adaylarının Atatürk algısı. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi (TISSE Journal)*, 2(1), 17- 39.

Giriş

“Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir. Öğretmen, eğitimden mahrum bir millet, henüz bir millet adını alma yeteneğini kazanamamıştır” diyen Mustafa Kemal Atatürk’ün sözünden yola çıkarak, öğretmenlerin insanlara millet olma bilincini kazandırdığı söylenebilir. Millet olma bilincinin kazanılması birçok bileşenin bir araya gelmesi ile mümkün olabilir. Bu bileşenlerden bazılarının tarih ve coğrafya bilmek, ülkü edinmek, dili ve dini korumak ve yüceltmek, örf, adet, gelenek ve görenek sahibi olmak ve bunları gelecek nesle aktarımında öncü olmak olduğu iddia edilebilir. Türk milleti için söz konusu bileşenlerin Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili olma durumu söz konusudur. Çünkü Cumhuriyet tarihinin başında ve devamında Atatürk ve O’nun düşün dünyası vardır. Dolayısıyla Atatürk ve Atatürkçülük konularının bilinmesi millet olma bilincinin kazanılmasında önemli bir yere sahiptir. Millet olma bilincinin kazandırılmasında ise Atatürk’ün de dediği öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin sahip olduğu özelliklerin yetiştirecekleri öğrencileri etkileyeceği söylenebilir. Öğretmenlerin sahip olduğu alan bilgisi, genel kültür bilgisi ve pedagojik alan bilgisi ile bunları kuşatan duyuşsal özelliklerinin öğretmenlik mesleğinin icrasında etkili olduğu bilinmektedir. Millet olma bilincinin kazandırılmasında ana rolü oynayacağı düşünülen sınıf öğretmenleri ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin söz konusu yeterlilikleri eğitimleri boyunca edinmektedirler ve bu yeterliliklerinin bilinmesi de önemli olabilir. Bu bağlamda sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği adaylarının, millet olma bilincini daha iyi kavrayan bireyler yetiştirebilmesinin, Atatürk’ü ve onun düşünce sistemini iyi kavramaları gerektiği düşünülmektedir. Nitekim Dönmez ve Hamarat’a (2014: 823) göre Atatürk’ün, Cumhuriyetin ilk yıllarında onun geleceği için vazgeçilmez gördüğü öğretmenler, bugün o misyonlarının yanında Atatürk’ü ve eserlerini yeni nesillere öğretecek kişiler olarak da dikkate alınmalıdırlar. Bu sebeple günümüzde öğretmen veya öğretmen adaylarının Atatürk’e yönelik algılarının belirlenmesi önemlidir.

Algı; nesnel dünyaya ilişkin duyuşsal uyarıların anlamını deneyimlere çevrilme süreci ve idrak etme durumudur. Algılama deneyimi, uyarım ile sürecin ortak ürünüdür. Algılama sürecini duyum ve algı temelinde açıklamak mümkündür. Duyumlar, duyu organları aracılığı ile edinilen yalın deneyimler; algılar ise bu yalın öğelerden, çağrışım yoluyla oluşturulan karmaşık yapılardır. Algı, duyumların tersine, öğrenmenin etkisine açıktır. Algının zaman içindeki gelişimi ölçülebilir ve bu yolla, algının zamanla değişebildiği ya da birden çok algının oluşabileceği görülüyor. Algılar, duyuşsal uyarım anında kendiliğinden ve tümüyle oluşmuş biçimde ortaya çıkmıyor; zaman içinde gelişerek örgütlü bir yapıya dönüşüyor. Algısal işleyiş, yine de kültüre, bireye, aynı bireyin değişik özelliklerine göre farklılık gösteriyor. İnsanların yaşadıkları algı deneyimlerine bir düzen ve anlam yükleme eğilimlerinde kültür, beklentiler, gereksinimler, bilinçdışı eğilimler, değer yargıları ve çatışmalar belirleyici oluyor. Algılama ise; duyuşsal uyarım sonucu varlık, nesne, koşul ve ilişkilerin bilincine varma; idrak etmedir. Duyular aracılığıyla herhangi bir şeyin varlığından haberli olmadır (Bakırcıoğlu, 2012: 23-24). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarının betimlendiği bu çalışmada Atatürk ile ilgili algının nasıl oluşacağına açıklanması gerekebilir. Atatürk ile duyuşsal olarak bağ kurulmasa da onunla, onun eserleri, fikirleri ve yaptıkları ile duyuşsal bağ kuruyor, ona karşı tutumlar geliştiriyor ve ona karşı oluşan tutumlar ile zihnimizde yer etmiş imgeleri düşüncelere ve akabinde davranışlara dönüştürüyor olduğumuz söylenebilir. Bu sebeple yukarıdaki tanımlamalarda algının duyuşsal özelliği vurgulanmış olsa da Atatürk algısının; eğilimlerden, beklentilerden, gereksinimlerden, değer yargılarından ve kültürden etkilendiği düşünülebilir. Bu doğrultuda bireylerin Atatürk algıları doğrultusunda olaylara ve durumlara karşı tutumlar geliştirdikleri söylenebilir. Nitekim Bakırcıoğlu’na (2012: 907) göre tutum;

bireyin insan, nesne, olay ve olgularla ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilim, tavrıdır. Tutumlar; inanç, kanı ve değerleri de içeren; insanlara, gruplara, olay, olgu ve nesnelere yönelik olumlu ya da olumsuz duyuşsal tepki eğilimleridir Bir başka tanımda betimleme tutum “bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir toplumsal konu, nesne ya da olaya deneyim, motivasyon ve bilgilerine dayanarak oluşturduğu duygusal ve bir tepki ön eğilimidir” (İnceoğlu, 1993: 15). Bireyin sosyal bir birim olarak kabul edilmesi, birçok faktörün daha net ve geniş olarak tanınmasından sonra mümkün olabilmektedir. Sosyal yaşamda insanları etkileyen pek çok faktör mevcuttur. İnsanların birçok davranışı, bu faktörlerle olan ilişkilerin algılanması ve değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. İnsanlar birbirleriyle çelişen veya uyumlu olan sayısız düşüncenin etkisi altındadır. Buna rağmen bireyler, sosyal ilişkilerini belirli bir düşünce kalıbı içinde oluştururlar (Güney, 2000: 297). Öğretmen adaylarının okulda olumlu veya olumsuz tutumlara sahip olabileceklerini düşünürsek, olumsuz bir tutumun etkileri, benzer ve zamandaş uyarıcılara da yayılarak genişler. Okulda daha çok olumlu tutumlar yaratan öğrenimin yapılabilmesi öncelikle öğretmenin sevilen bir kişi olmasına bağlıdır. Öğrenme konularına karşı olumlu tutum geliştirmek için öğretmenin yaşantılar sağlamaya önem vermesi gerekiyor. Sonuçta bu olumlu tutumlar başarıyı artırıyor; başarı da olumlu benlik tutumunun gelişimini hızlandırıyor. Olumlu benlik tutumu, kendini kabul etmek; o da kapsamlı ve olumlu bir duyuşsal öğrenme demektir (Bakırcıoğlu, 2012: 908).

Öğretmenlerin okulda sergiledikleri tutumları, öğrencileri tarafından da benzer bir şekilde sergilenebilir. Bu sebeple öğretmenlerin sergiledikleri tutumların öğrencileri etkileyeceği gözönünde bulundurulmalıdır. Nitekim Ülgen’e (1997: 27) göre tutum; öğrenmeyle baz alınan, bireyin davranışlarına yön veren, karar verme sürecinde yanlılığa neden olan olgu olarak tanımlamaktadır. Tutum, belirli nesne, durum, kurum, kavram ya da diğer insanlara karşı öğrenilmiş olumlu ya da olumsuz tepkide bulunma eğilimidir (Tezbaşaran, 1997: 1). Tutumları diğer düşünce yapılarından ve bunların oluşturduğu davranışlardan ayıran temel kriterler şunlardır:

1-Tutumlar doğuştan değil, sonradan kazanılır. Başka bir deyişle, bütün düşünsel etkinlikler gibi tutumların oluşması da öğrenme süreci sonucunda gerçekleşen bir etkinliktir.

2-Tutumlar geçici düşünsel durumlar değildir. Çünkü tutumlar oluştuktan sonra az ya da çok belirli bir süre devam eder. Bunun nedeni tutumların oluşması ve gelişmesinin derece derece oluşmasıdır.

3-Tutumlar, insan ile nesnelere arasındaki ilişkilere bir kararlılık ve düzenlilik kazandırır. Tutumlar, öğrenme sonucunda oluştuklarından, insanın çevresini algılamasına, yargılamasına ve kullanmasına yönelik ilişkileri de düzenler.

4-İnsan nesne ilişkisinde, genellikle tutumlar vasıtasıyla belirlenebilir etkilenme-yanlılık durumu ortaya çıkmaktadır. Gerçekten bir insan herhangi bir tutum oluşturduğunda artık tutum nesnesini objektif olarak değerlendiremez. Ya tutumun nesnesine karşı ya da ondan yana olur.

5-Tutumların oluşması ya da şekillenmesi için birbirleriyle karşılaştırılabilir birçok unsurun bir arada oluşması gereklidir. İnsanın bir nesneye karşı olumlu ya da olumsuz bir eğilim sergileyebilmesi o nesnenin diğer nesnelere karşılaştırılmasından sonra mümkün olabilmektedir.

6- Bireysel tutumların oluşması ile ilgili temel ilkeler toplumsal veya grupsal tutumların oluşmasına da uygulanabilir. Tutumların oluşumundaki sistem her iki tutum biçiminde de aynıdır (Güney, 2000: 300).

Tutumlar insan hayatında zaman içerisinde öğrenilirken, tutumların kısa süreli değişkenler olmadığı düşünülmektedir. Bu, tutumların zamanla yaşam içerisinde edinilmesi ile açıklanmaktadır. İnsanların bir nesne ya da kişiye karşı tutumlar veya algılar geliştirmesinin karşılaştırma ile olabileceğini göstermektedir. Atatürk'e karşı geliştirilen algının da geçmişte yaşamış ve hatta günümüz liderleri ile de karşılaştırılarak oluşturduğu akla gelmektedir. Yine Atatürk'ün düşünce sistemi, yaptığı inkılaplar, devlet yöneticiliği, milleti için olan azmi ve kararlılığında insanların karşılaştırma yapmasına neden olup, belirli durumlar için Atatürk'e karşı algılar geliştirdikleri söylenebilir. Bu durumda Atatürk'ün hayatının ve düşünce sisteminin en çok ele alındığı sosyal bilgiler dersinde bireylerin Atatürk'e karşı geliştirdikleri algıların öne çıktığı düşünülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin ortaokulda sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından, ilkokulda ise sınıf öğretmenleri tarafından okutulması sebebiyle Atatürk algısı konusundaki sorumlunun daha çok bu öğretmenlerde olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın temel amacı sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarını betimlemektir. Atatürk algısına veya tutumuna yönelik literatürde doğrudan bir araştırmanın olmadığı tespit edilmiştir. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersine yönelik sosyal bilgiler ve tarih öğretmenliği adaylarının görüşlerinin alındığı (Akbaba, Demirtaş, Birbudak ve Kılcan, 2014; 2016) çalışmaların ise kısmen Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili olduğu görülmüştür. Atatürk algısına yönelik Dönmez ve Hamarat (2014) tarafından bir ölçek geliştirildiği fakat bu ölçeğin uygulanmadığı anlaşılmıştır. Bunlardan dolayı literatürdeki bu boşluğu doldurmak ve Atatürk ve Atatürkçülük konularının öğretimi sorumluluğunu lisans öğrenimlerinden sonra en çok üstlenecek olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarını belirlemek için yapılan bu çalışmanın önemli olacağı düşünülmüştür. Bununla birlikte Türkiye'de yapılan eğitim öğretim faaliyetlerinin Türk Milli Eğitiminin amaçları çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir. Türk milli eğitiminin genel amacı,

Türk milletinin bütün fertlerini; Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir(MEB, 2005: 5).

Bu genel amacın Atatürk'ün inkılap ve ilkelerine bağlılıktan ve Atatürk milliyetçiliğinden bahsettiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Türk milli eğitiminin genel amaçlarından birinin Atatürk'ü anlamak olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda öğrenim çağındaki bireylerin Atatürk'ü iyi anlamaları ve buna bağlı olarak doğru bir şekilde algılamaları gerektiği düşünülebilir. Özellikle ilköğretim çağındaki çocukların Atatürk'ü anlamaları için başta hayat bilgisi, sosyal bilgiler, Türkçe ve Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi gibi derslerin Türk milli eğitim sisteminde yer aldığı görülmektedir. Bu derslerin öğretim sorumluluğunun daha çok sınıf öğretmenleri ile sosyal bilgiler öğretmenlerine ait olduğu bilinmektedir. Bundan dolayı sınıf öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin Atatürk ile ilgili hem konu alanı yeterliğine hem de duyuşsal alan yeterliliğine sahip olmaları beklenebilir. Atatürk ile ilgili konular ilköğretimde "Atatürkçülük konuları" adı altında yer almaktadır (Bektaş, 2006: 71). Bektaş'a göre (2006: 71) Atatürkçülük konuları kazanımlarının sağlanmasında en önemli rol öğretmendedir. Öğretmen bu noktada "tarih ve bilinç öğretmeni"dir. Etkinliklerin ve kazanımların hedefe ulaşmasında bu rolü gerçekleştiren öğretmen son derece bilinçli davranmalıdır. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin bu çerçevede öğretmenliklerini icra edebilmelerinde aldıkları lisans eğitiminin önemi aşikardır. Bu bağlamda söz konusu öğretmenlerin lisans eğitimlerinde kazandıkları bilgi, beceri, değer, tutum ve

alışkanlıklar onların öğretmenliklerini etkilediği söylenebilir. Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili bilgi, beceri, değer, tutum ve alışkanlıklar ile bu konuların öğretimi yeterliliğinin kazanıldığı yer olan lisans eğitimindeki öğretmen adaylarının Atatürk algılarını betimlenmesi hem öğretmenlik mesleğini icra edecek öğretmen adaylarının bu konudaki duyuşsal boyutunu ortaya çıkaracağından hem de çıkacak olan sonuçlara bağılı olarak lisans eğitime yönelik öneri ve görüş geliştirilmesine olanak vereceğinden önemli görülmektedir. Böylece bu araştırma ile sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyleri belirlenmesi amaçlanmış ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyi nedir?
2. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyleri anlamlı düzeyde yüksek midir?
3. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
4. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyleri devam edilen anabilim dalına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyleri sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarını belirlemek ve bu algılarının farklı değişkenlere göre değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada konu hakkında mevcut olan durum betimlendiğinden “betimleyici araştırma” yöntemi kullanılmıştır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır (Kaptan, 1998: 59; Karasar, 2005: 77). Bu araştırmalarda değişkenler arasında nedensel ilişkiler yerine birlikte bulunma ilişkisine bakılır (Kuş, 2003: 23). Betimleyici araştırma yöntemleri; survey (tarama), durum, geliştirme, karşılaştırma, etnografik (kültür ile ilgili), değerlendirme ve aksiyon araştırmaları olarak ifadelendirilebilir (Verma ve Mallick, 1999: 79; Ekiz, 2003: 20). Bu çalışmada survey (tarama) modeli kullanılmıştır. Sezgin ve Selçuk’a göre (2019: 140) tarama araştırmalarının amacı, bir evrenin özelliklerini tanımlamaktır. Temel olarak, araştırmacıların bulmak istediği, ilgilenilen evrenin üyelerinin bir ya da daha fazla değişkene göre nasıl dağılım gösterdikleridir. Bu çalışmanın amacının Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarını belirlemek ve bu algılarının farklı değişkenler bakımından dağılımı incelemek olduğundan tarama araştırması kapsamında ele alınmıştır.

Betimsel araştırmalar, kesitsel, boylamsal ve geçmişe dönük araştırmalar olarak sınıflandırılabilir (Fraenkel ve Wallen, 2006; Gorard, 2006; Johnson ve Christensen, 2004’den akt. Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018: 186). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarını belirlemek ve bu algılarının farklı değişkenlere göre değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada kesitsel tarama modeli kullanılmıştır. Kesitsel tarama araştırmaları ile betimlenecek değişkenler, gelişim özellikleri, okuduğunu anlama becerileri, oy verme davranışları, tutum gibi özellikler tek bir seferde veri toplanarak ölçülür. Genellikle, örneklemin büyük olduğu ve birçok özelliğe sahip topluluğu kapsadığı araştırmalar olarak karşımıza çıkmaktadır ve kesitsel araştırmalarda, veriler zaman içinde tek bir noktada toplanmaktadır (Akarsu ve

Akarsu, 2019: 23; 52). Bu araştırmada Atatürk algısı tespit edildiğinden, örneklem büyük olduğundan, örneklemin birçok özelliğe sahip olmasından ve veriler tek seferde toplandığından kesitsel tarama modeli araştırmanın modelini oluşturmuştur.

Evren ve Örneklem

Kesitsel tarama modelinde evrene gidilmemektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2011: 47). Bundan dolayı bu araştırmada iki evren betimlenmiştir. Bunlar; teorik ve ulaşılabilir evrenlerdir. Teorik evren, genelleme yapılacak evren olarak ifade edilmektedir (Akarsu, 2014) ve bu araştırmanın teorik evrenini Türkiye'deki sınıf ve sosyal bilgiler eğitimi anabilim dallarında öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Ulaşılabilir evren ise teorik evrendeki bireylerin hepsine ulaşamayacağı durumlarda kullanılan evrendir (Akarsu, 2014) ve bu araştırmanın ulaşılabilir evrenini İç Anadolu Bölgesinde yer alan üniversitelerin sınıf ve sosyal bilgiler eğitimi anabilim dallarında öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır.

Bu araştırmada çok amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çok aşamalı örneklemede örneklemin her aşamasında farklı yöntem izlenebilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018: 87).

Birinci aşamada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi işe koşulmuştur. Marshall ve Rossman'a göre (2014; akt. Baltacı, 2018: 254) ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması durumu olarak betimlemekte ve ölçütün araştırmacı tarafından oluşturulabileceği gibi daha önceden hazırlanmış ölçütler listesinin de kullanılabilceğini belirtilmektedir. Araştırmada ölçütler araştırmacı tarafından belirlenmiş ve birinci ölçüt devlet üniversitesi, ikinci ölçüt ise hem sosyal bilgiler hem de sınıf eğitimi anabilim dallarına sahip olan üniversiteler olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda İç Anadolu Bölgesi'ndeki devlet üniversiteleri ve hem sosyal bilgiler hem de sınıf eğitimi anabilim dallarına sahip olan üniversiteler ölçütlerini taşıyanlar listelenmiştir.

İkinci aşamada tipik durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Patton'a göre (2005) tipik durum örnekleminde tipik durumlar, evrende yer alan çok sayıdaki benzeri arasından genel olarak incelenen olay veya olguyu açıklayabilecek düzeyde bilgi içeren durumlardır (akt. Baltacı, 2018: 251). Araştırmada hem İç Anadolu Bölgesi'ndeki devlet üniversitelerini ve hem de sosyal bilgiler ve sınıf eğitimi anabilim dallarına aynı anda sahip üniversiteleri temsil edebilecek tipik üniversitelerin belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda beş üniversite belirlenmiştir. Bunlar Kırşehir Ahi Evran, Bozok, Necmettin Erbakan, Gazi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversiteleridir. Çalışmanın örnekleminde yer alan üniversitelerden araştırmaya katılan öğretmen adayları ile ilgili demografik bilgiler Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklemde yer alan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adalarının cinsiyet, üniversite ve anabilim dalı durumuna ilişkin betimsel veriler

Cinsiyet	Üniversite	Anabilim Dalı		Toplam
		Sınıf Eğitimi	Sosyal Bilgiler Eğitimi	
Kadın	Kırşehir Ahi Evran Ün.	76	35	111
	Gazi Ün.	73	51	124
	Yozgat Bozok Ün.	81	22	103
	Necmettin Erbakan Ün.	80	50	130
	N. Hacibektaş Veli Ün.	54	40	94
	Toplam	364	198	562
Erkek	Kırşehir Ahi Evran Ün.	20	27	47
	Gazi Ün.	8	52	60
	Yozgat Bozok Ün.	27	16	43
	Necmettin Erbakan Ün.	29	29	58
	N. Hacibektaş Veli Ün.	10	15	25
	Toplam	94	139	233
Toplam	Kırşehir Ahi Evran Ün.	96	62	158
	Gazi Ün.	81	103	184
	Yozgat Bozok Ün.	108	38	146
	Necmettin Erbakan Ün.	109	79	188
	N. Hacibektaş Veli Ün.	64	55	119
	Toplam	458	337	795

Tablo 1. incelendiğinde araştırmada örnekleme girenlerin 562'sinin bayan öğretmen adayı, 233'ünün erkek öğretmen adayı oldukları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte araştırmaya 458 sınıf eğitimi öğretmen adayı katılırken 337 sosyal bilgiler öğretmen adayı katılmıştır.

Tablo 2. Örneklemde yer alan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adalarının cinsiyet, üniversite ve sınıf durumuna ilişkin betimsel veriler

Cinsiyet	Üniversite	Sınıf		Toplam
		3. Sınıf	4. Sınıf	
Kadın	Kırşehir Ahi Evran Ün.	57	54	111
	Gazi Ün.	70	54	124
	Yozgat Bozok Ün.	57	46	103
	Necmettin Erbakan Ün.	62	68	130
	N. Hacibektaş Veli Ün.	54	40	94
	Toplam	300	262	562
Erkek	Kırşehir Ahi Evran Ün.	26	21	47
	Gazi Ün.	36	24	60
	Yozgat Bozok Ün.	22	21	43
	Necmettin Erbakan Ün.	35	23	58
	N. Hacibektaş Veli Ün.	12	13	25
	Toplam	131	102	233
Toplam	Kırşehir Ahi Evran Ün.	83	75	158
	Gazi Ün.	106	78	184
	Yozgat Bozok Ün.	79	67	146
	Necmettin Erbakan Ün.	97	91	188
	N. Hacibektaş Veli Ün.	66	53	119
	Toplam	458	337	795

Tablo 2. incelendiğinde araştırmada örnekleme girenlerin 431'inin 3. sınıf öğretmen adayı, 364'ünün 4. sınıf öğretmen adayı oldukları anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veriler Dönmez ve Hamarat (2014) tarafından geliştirilen "Atatürk Algısı Ölçeği" ile toplanmıştır. Dönmez ve Hamarat (2014) tarafından Atatürk ile ilgili konuların öğretimi konusunda birebir sorumluluk alacak olan öğretmen adayları hedef alınarak hazırlanan Atatürk'e yönelik öğretmen

adaylarının algılarının belirlemeye yönelik olan ölçek ön uygulama formu konu ile ilgili literatür incelemesi ve uzman görüşleri ile 41 maddeden oluşturulmuş ve hazırlanan taslak form bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören sosyal bilgiler ve tarih öğretmen adaylarına (209 öğretmen adayı) uygulanmıştır. Yapılan analizler sonunda toplam varyansın 45.63'ünü açıklayan ve 14.60 özdeğerine sahip tek faktörlü yapıda 32 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin madde toplam korelasyon değerleri .51 ile .77 ve madde faktör yükleri .43 ile .81 aralığında değişmektedir. Söz konusu maddelerin iç tutarlılığına yönelik Cronbach Alpha katsayısı .94 olarak hesaplanmıştır (Dönmez ve Hamarat, 2014). Bu çalışmada ise ölçeğin iç tutarlılığına yönelik Cronbach Alpha katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Elde Edilme Süreci

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarını belirlemek ve bu algılarının farklı değişkenlere göre değişip değişmediğini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada nicel veri toplama aracı olan Dönmez ve Hamarat (2014) tarafından geliştirilen “Atatürk Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Nicel veri toplama aracı Kırşehir Ahi Evran, Gazi, Yozgat Bozok, Necmettin Erbakan ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi’nde öğrenim gören sosyal bilgiler ve sınıf eğitimi 3. ve 4. sınıfa devam eden 795 sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarına gerekli izinler alınarak uygulanmıştır.

Veri toplama aracının uygulama öncesinde öğretmen adaylarına çalışmanın amacı ve neden yapıldığı hakkında araştırmacı tarafından bilgi verilmiş ve söz konusu çalışmada isimlerinin hiçbir şekilde kullanılmayacağı belirtilmiştir. Bu yolla öğretmen adaylarının veri toplama aracındaki maddelere daha nesnel ve daha samimi cevap vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Veri toplama aracı örnekleme yer alan üniversitelerde öğretmen adaylarına sınıflarında ziyaret edilerek uygulanmıştır. Her bir veri toplama aracının cevaplandırılması ortalama 17 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 25.00 (Statistical Package For Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak, elde edilen verilerin çözümlenmesinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (S) dağılımları hesaplanmıştır. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olup olmadığını tespit etmek için öğretmen adaylarının “Atatürk Algısı” ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması beklenen ortalamaya karşı tek örneklem t testine tâbi tutulmuştur. Bununla birlikte, çoklu değişkenlerle karşılaştırma yapmada verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov, Skewness ve Kurtosis değerleri ile Histogram, Detrended ve Observed grafikleri incelenmiş ve verilerin normal dağılım göstermediği görülerek iki değişkenli karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi, üç ve daha fazla değişkenlerde de Kruskal-Wallis H testi analizi kullanılmıştır.

Veri toplama aracıyla elde edilen verilerden sosyal bilgiler öğretmenlerinin inanç düzeylerinin tespit edilmesinde ve hesaplanan ortalama değerlerin yorumlanmasında kullanılan değerlendirme ölçeğinde grup değer aralığının tespitine gidilmiştir. Grup değer aralığının tespitinde; $a = \text{Ranj} / \text{Yapılacak Grup Sayısı}$ formülü kullanılmıştır (Taşdemir, 2000). Buna göre veri toplama aracındaki maddelerin sınırı aşağıdaki gibidir:

Tablo 3. Veri toplama aracı maddelerinin puanlandırılması

Verilen Ağırlık	Nitelik Grupları		Sınırı	
5	Tamamen	5	-	4,20
4	Oldukça	4,19	-	3,39
3	Biraz	3,38	-	2,58
2	Kısmen	2,57	-	1,77
1	Hiç	1,76	-	1

Yukarıdaki aralıklara bakıldığında verilerin cevapların ortalama değeri 4,20 ile 5 arasında elde edildiğinde sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeylerinin "tamamen" boyutunda olduğu, ortalama değer 1 ile 1,76 arasında elde edildiğinde sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeylerinin "hiç" boyutunda olduğu yorumuna ulaşılabacaktır.

Bulgular

Bu bölümde sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeylerinin ne düzeyde olduğu ve bu algılarının çoklu değişkenlere göre değişip değişmediğine yönelik bulgulara ve buna bağlı yorumlara yer verilmiştir.

Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeylerini belirlemek için uygulanan veri toplama aracından elde edilen verilerin standart sapma ve aritmetik ortalama puanları hesaplanmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının atatürk'e yönelik algı düzeyleri

Maddeler	N	\bar{X}	S	Düzye
S8 Atatürk öğrenciler için ideal bir modeldir.	795	4.56	0.74	Tamamen
S26 Atatürk'ün düşünce sistemi evrensel niteliktedir.	795	4.55	0.79	Tamamen
S1 Atatürk ile ilgili anlatılanları dikkatlice dinlerim.	795	4.51	0.7	Tamamen
S25 Anıtkabir her öğrenci tarafından ziyaret edilecek yerlerin başında gelir.	795	4.51	0.82	Tamamen
S7 Millî Mücadele Dönemi denince aklıma ilk gelen isim Atatürk'tür.	795	4.46	0.82	Tamamen
S24 Atatürk'ün Gençliğe Hitabesini anlamak vatandaşlık görevimdir.	795	4.46	0.78	Tamamen
S2 Atatürk ile ilgili özel günleri hatırlamak benim görevimdir.	795	4.44	0.85	Tamamen
S32 Atatürk benim için en önemli liderdir.	795	4.42	0.95	Tamamen
S27 Atatürk tüm vatandaşları kapsayıcı bir üst değerdir.	795	4.41	0.9	Tamamen
S3 Atatürk ile ilgili yazılanları okurken keyif alırım.	795	4.37	0.83	Tamamen
S28 Atatürk'ün fikirlerini, sahip olacağım çocuğa önce ben öğretirim.	795	4.33	0.92	Tamamen
S4 Atatürk'ün işaret ettiği sorumlulukların bilincindeyim.	795	4.28	0.79	Tamamen
S31 Atatürk konularının uygulamalı öğretilmesinden daha çok keyif alırım.	795	4.26	0.93	Tamamen
S23 Atatürk'ün asıl ilgimi çeken yönü kişiliğinden çok fikirleridir.	795	4.25	0.88	Tamamen
S14 Atatürk'ün kullandığı binaları ziyaret etmek öğrenmemi güdüleyicidir.	795	4.20	0.94	Tamamen
S6 Atatürk ile ilgili araştırmalar yapmak isterim.	795	4.15	0.95	Oldukça
S18 Cumhuriyet Tarihimizin en önemli kesiti Atatürk Dönemi'dir.	795	4.14	0.93	Oldukça
S11 Atatürk ile ilgili bildiklerim arttıkça kendimi ona daha yakın hissediyorum.	795	4.10	1.04	Oldukça
S19 Atatürk ile ilgili yazılmış bir kitabı rahatlıkla okuyup bitirebilirim.	795	4.01	1.02	Oldukça
S5 Atatürk'ün hayatı ile ilgili yeterli bilgiye sahibim.	795	3.97	0.78	Oldukça
S16 Atatürk benim için yalnızca tarihi bir olgudan ibarettir.	795	3.94	1.38	Oldukça
S9 Atatürk ile ilgili bildiklerimi başkalarına anlatma fırsatını hiç kaçırmam.	795	3.93	1.07	Oldukça
S22 Atatürk Dönemi'ne ait bir fotoğraf gösterildiğinde konuyla bağlantısını kurarım.	795	3.93	0.91	Oldukça
S21 Atatürk hakkında derslerde öğretilenleri ders dışında gözlemleyebilirim.	795	3.88	1.00	Oldukça
S13 Atatürk Dönemi'nin işlendiği derslerde daha başarılı olurum.	795	3.87	0.99	Oldukça
S15 Lisansüstü eğitimimde Atatürk ile ilgili çalışma yapmak isterim.	795	3.86	1.15	Oldukça
S10 Atatürk ile ilgili görsel malzemeleri aslına uygunluğuna göre ayırt edebilirim.	795	3.81	0.96	Oldukça
S30 Atatürk'ün fikirlerini her ortamda savunabilirim.	795	3.78	1.09	Oldukça
S20 Hayat felsefemin şekillenmesinde Atatürk önemli bir etkiye sahiptir.	795	3.69	1.15	Oldukça
S17 İçeriği, Atatürk Dönemi olan derslere hazırlıklı gelmem gerekir.	795	3.66	1.02	Oldukça
S12 Gürültülü bir ortamda dahi Atatürk'ün sesini ayırt edebilirim.	795	3.60	1.19	Oldukça
S29 Atatürk ile ilgili aşırı bilgi yüklemesi beni ilgili konulardan soğutur.	795	3.43	1.35	Oldukça
Ortalama	795	4.12	0.63	Oldukça

Tablo 4'e göre sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeyleri ortalamasına bakıldığında "oldukça" boyutunda ve aritmetik ortalamasının 4.12 olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeylerinin belirlendiği bu çalışmada kullanılan veri toplama aracındaki 32 sorudan 15'ine öğretmen adaylarının "tamamen" boyutunda cevap verdikleri, 17 soruya da "oldukça" boyutunda cevap verdikleri anlaşılmaktadır. En yüksek aritmetik ortalamaya sahip maddenin "Atatürk öğrenciler için ideal bir modeldir." (4.56=Tamamen) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, "Atatürk'ün düşünce sistemi evrensel niteliktedir." (4.55=Tamamen) maddesinin izlediği görülür.

Bu maddeleri sırası ile; “Atatürk ile ilgili anlatılanları dikkatlice dinlerim.” (4.51=Tamamen), “Anıtkabir her öğrenci tarafından ziyaret dilecek yerlerin başında gelir.” (4.51=Tamamen), “Milli Mücadele Dönemi denince aklıma ilk gelen isim Atatürk’tür.” (4.46=Tamamen), “Atatürk’ün Gençliğe Hitabesini anlamak vatandaşlık görevimdir.” (4.46=Tamamen), “Atatürk ile ilgili özel günleri hatırlamak benim görevimdir.” (4.44=Tamamen), “Atatürk benim için en önemli liderdir.” (4.42=Tamamen), “Atatürk, tüm atandaşları kapsayıcı bir üst değerdir.” (4.41=Tamamen), “Atatürk ile ilgili yazılanları okurken keyif alırım.” (4.37=Tamamen), “Atatürk’ün fikirlerini, sahip olacağım çocuğa önce ben öğretirim.” (4.33=Tamamen), “Atatürk’ün işaret ettiği sorumlulukların bilincindeyim.” (4.28=Tamamen), “Atatürk konularının uygulamalı öğretilmesinden daha çok keyif alırım.” (4.26=Tamamen), “Atatürk’ün asıl ilgimi çeken yönü kişiliğinden çok fikirleridir.” (4.25=Tamamen), “Atatürk’ün kullandığı binaları ziyaret etmek öğrenmemi güdüleyicidir.” (4.20=Tamamen) maddelerinin tamamen boyutu ile izlediği görülür. Bu maddeleri oldukça boyutu ile “Atatürk ile ilgili araştırmalar yapmak isterim.” (4.15=Oldukça), “Cumhuriyet arihimizin en önemli kesiti Atatürk Dönemi’dir.” (4.14=Oldukça), “Atatürk ile ilgili bildiklerim arttıkça endimi na daha yakın hissediyorum.” (4.10=Oldukça), “Atatürk ile ilgili yazılmış bir kitabı rahatlıkla okuyup itirebilirim.” (4.01=Oldukça), “Atatürk’ün hayatı ile ilgili yeterli bilgiye sahibim.” (3.97=Oldukça), “Atatürk benim için yalnızca tarihi bir olgudan ibarettir.” (3.94=Oldukça), “Atatürk ile ilgili bildiklerimi başkalarına anlatma fırsatını hiç kaçırmam.” (3.93=Oldukça), “Atatürk Dönemi’ne ait bir fotoğraf gösterildiğinde konuyla ağılantısını kurarım.” (3.93=Oldukça), “Atatürk hakkında derslerde öğretilenleri ders dışında gözlemleyebilirim.” (3.88=Oldukça), “Atatürk Dönemi’nin işlendiği derslerde daha başarılı olurum.” (3.87=Oldukça), “Lisansüstü eğitimimde Atatürk ile ilgili çalışma yapmak isterim.” (3.86=Oldukça), “Atatürk ile ilgili görsel malzemeleri aslına uygunluğuna göre ayırt edebilirim.” (3.81=Oldukça), “Atatürk’ün fikirlerini her ortamda savunabilirim.” (3.78=Oldukça), “Hayat elsefemin şekillenmesinde Atatürk önemli bir etkiye sahiptir.” (3.69=Oldukça), “İçeriği, Atatürk Dönemi olan erslere hazırlıklı gelmem gerekir.” (3.66=Oldukça), “Gürültülü bir ortamda dahi Atatürk’ün sesini ayırt debilirim.” (3.60=Oldukça) maddelerinin izlediği görülür.

En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Atatürk ile ilgili aşırı bilgi yüklemesi beni ilgili konulardan soğutur.” (3.43=Oldukça) olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk’e yönelik algı düzeylerinin “oldukça” boyutunda olduğu belirlenmiştir.

İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin anlamlı düzeyde yüksek olup olmadığını tespit etmek için öğretmen adaylarının “Atatürk Algısı” ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması beklenen ortalamaya karşı tek örneklem t testine tâbi tutulmuştur. Beklenen ortalama likert derecesine bir eklenip ikiye bölümünden elde edilen sayının madde sayısına çarpımı ile elde edilen değerdir. “Atatürk Algısı” ölçeği beşli likert tipinde ve 32 maddede olduğundan $([5+1]/2*32)$ beklenen ortalama 96 olarak hesaplanmıştır. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının puanlarının ortalaması beklenen ortalamadan anlamlı düzeyde yüksekse öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin yüksek olduğu, öğretmenliği adaylarının puanlarının ortalaması beklenen ortalamadan anlamlı düzeyde düşükse öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin düşük olduğu ve öğretmenliği adaylarının puanlarının ortalaması beklenen ortalamaya karşı anlamlı

düzeyde fark oluşturmuyorsa öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin orta düzeyde olduğu yorumu yapılabilir. Bununla ilgili veriler Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5 Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyleri

N	\bar{x}	S	Beklenen Ortalama	df	t	p
795	131.78	.71	96	794	50.091	.000

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyi puanları ortalaması ile beklenen ortalama arasında anlamlı düzeyde farklılık vardır ($t_{794}=50.091$; $p<.00$). Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyleri puanları ortalaması ($X=131.78$) beklenen ortalamadan anlamlı düzeyde yüksek olduğundan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bir başka ifade ile Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyleri olumlu düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Üçüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerine yönelik öğretmen adaylarının veri toplama aracına verdikleri cevaplardan aldıkları puanlar normal dağılım göstermediğinden bu cevapların cinsiyete göre değişip değişmediği Mann-Whitney U testi ile hesaplanmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyleri

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	562	402.45	226178.50	62970.500	.396
Erkek	233	387.26	90231.50		

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($U=62970.500$, $p>.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, kadın olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyi puanlarının, erkek olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyi puanlarından daha yüksek olduğu fakat kadın ve erkek öğretmen adaylarının puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarının cinsiyete göre değişmediğini göstermektedir.

Dördüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerine yönelik öğretmen adaylarının veri toplama aracına verdikleri cevaplardan aldıkları puanlar normal dağılım göstermediğinden bu cevapların devam edilen anabilim dalına göre değişip değişmediği Mann-Whitney U testi ile hesaplanmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7 Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin devam edilen anabilim dalına göre durumu mann-whitney u testi sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sınıf Eğitimi	458	392.55	179787.50	74676.500	.435
Sosyal Bilgiler Eğitimi	337	405.41	136622.50		

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin devam edilen anabilim dalına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($U=74676.500$, $p>.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, sosyal bilgiler eğitimi anabilim dalına devam eden öğretmen adaylarının Atatürk algı düzeyi puanlarının, sınıf eğitimi anabilim dalına devam eden öğretmen adaylarının Atatürk algı düzeyi

puanlarından daha yüksek olduğu fakat sosyal bilgiler eğitimi ve sınıf eğitimi anabilim dalına devam eden öğretmen adaylarının Atatürk algı düzeyi puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu, Atatürk algı düzeyinin devam edilen anabilim dalına göre değişmediğini göstermektedir.

Beşinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerine yönelik öğretmen adaylarının veri toplama aracına verdikleri cevaplardan aldıkları puanlar normal dağılım göstermediğinden bu cevapların devam edilen sınıfa göre değişip değişmediği Mann-Whitney U testi ile hesaplanmış ve sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin sınıf düzeylerine göre durumu mann-whitney u testi sonuçları

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
3. Sınıf	431	381.45	164405.50	71309.500	.027
4. Sınıf	364	417.59	152004.50		

Tablo 8'e göre, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeylerinin devam edilen sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir ($U=71309.500$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, 4. sınıf olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyi puanlarının, 3. sınıf olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyi puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. 3. sınıf ve 4. sınıf öğretmen adaylarının Atatürk algı düzeyi puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve anlamlı farkın 4. sınıf olan öğretmen adayları lehine olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarının devam edilen sınıf düzeyine göre değiştiğini göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeyleri ortalaması "oldukça" boyutundadır. Bu çalışmada kullanılan Atatürk'e yönelik algı düzeyi veri toplama aracındaki 32 sorudan 15'ine öğretmen adaylarının "tamamen" boyutunda cevap verdikleri, 17 soruya da "oldukça" boyutunda cevap verdikleri anlaşılmaktadır.

Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu lideri olması yönüyle önem arz etmektedir. Atatürk'ü öğrenim çağındaki öğrencilere öğretecek olan öğretmenlerin Atatürk algısının "tamamen" boyutunda çıkması beklenebilir fakat bu çalışmada "oldukça" boyutunda çıktığı görülmektedir. Bu durumun düşündürücü olduğu söylenebilir. Nitekim Atatürk ve Atatürkçülük konularının öğretim sorumluluğunu üstlenecek olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algılarının üst düzeyde olmasının söz konusu sorumluluklarını yerine getirmede etkili olabileceği düşünülmektedir. Çünkü etkili vatandaş yetiştirme amacıyla olan Atatürk ve Atatürkçülük konularını içeren derslerdeki içeriğin öğrencilere kazandırılmasında bilişsel yeterlilik kadar duyuşsal yeterliliğinde üst düzeyde olması beklenebilir.

İnkılâp tarihi adını verdiğimiz dönemin ortaya çıkmasında ve devletin, toplumun kısaca tüm ekonomik, sosyal ve siyasal yapının şekillenmesinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün katkısı ve onun ileri sürdüğü düşünceler yadsınamaz bir gerçeklik arz etmektedir. Atatürk'ü bilmeyen, onun gerçekleştirdiği ilke inkılâpları özümsemeyen, Atatürkçü düşünce sistemine sahip olmayan bireylerin, geçmişi, bugünü ve geleceği doğru anlamalarını ve yorumlamalarını, iyimserce bir beklenti olmaktan öteye gidemez

(Dönmez ve Yazıcı, 2008: 10-11). Bu sebeple Atatürk ve Atatürkçülük konularının öğretilmesinde sorumlu olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarından da Atatürk'ü ve Atatürkçülüğü doğru anlamaları, yorumlamaları ve özümsemeleri beklenebilir. Dönmez ve Yazıcı'ya (2008: 37) göre; Atatürkçülük, devletin varlığını ve milletin birliğini ayakta tutan en önemli unsurların başında gelmekte ve bu sebeple; Atatürk'ün ve T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretiminin kişilerin insiyatifine bırakılmasına göz yumulmamalıdır.

Atatürk algı ölçeğinde yer alan “Atatürk öğrenciler için ideal bir modeldir.” maddesinin öğretmen adayları tarafından tamamen boyutuyla katıldıkları görülmektedir. Öztürk, Başer ve Baran'a (2018: 409) göre Atatürk, “en büyük eserimdir” dediği Türkiye Cumhuriyeti başta olmak üzere, Türk toplumuna özümsettiği ilke ve inkılapları ve düşünceleri, çağın değişen koşulları ile birlikte hiçbir çelişkisi olmadan yaşamaya devam etmekte ve hatta her geçen gün daha çok aranmakta, yokluğunun sadece Türkiye için değil, dünya için önemli olduğu daha da iyi anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Atatürk hem Türk Ulusu için hem de diğer uluslar için model olmaya devam etmektedir. Öğretmen adaylarının Atatürk'ü öğrenciler için ideal bir model olduğunu düşünmeleri beklenen bir durumdur.

“Atatürk'ün düşünce sistemi evrensel niteliktedir.” maddesinin öğretmen adayları tarafından tamamen boyutuyla katıldıkları anlaşılmaktadır. Bir başka ifade ile sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adayları Atatürk'ün düşünce sisteminin evrensel olduğunu algılamaktadırlar. Bunun nedeni ‘Yurtta Sulh, Cihanda Sulh’ deyişiyle, benimsemiş olduğu ilkeler ve yapmış olduğu inkılaplarla ilişkilendirilebilir. Nitekim Keçe (2014:104) Atatürk ilkelerini, yalnızca Türk milletinin ülke sınırları içerisinde uygulandığı bir düşünce sistemi değil, tüm dünya ülkelerinin toprak bütünlüğüne saygılı bir dünya görüşünü de dile getirmekte olduğunu belirtmektedir. İşte bu yüzden de Atatürk'ün ilkeleri evrensel bir dünya görüşü olarak kabul edilmektedir şeklinde ifade etmektedir.

Atatürk algısı ölçeğinde “tamamen” boyutuyla cevaplanan bir başka madde “Atatürk'ün Gençliğe Hitabesini anlamak vatandaşlık görevimdir.” maddesidir. Atatürk "Gençliğe Hitabesi"nde Türk Gençliğine genel olarak sorumluluklar yüklediği söylenebilir. Öğretmen adaylarının Gençliğe Hitabeyi doğru anlamlandırdıkları ve geleceğin öğretmeni olarak, vatandaş yetiştirme sorumluluğunun farkında oldukları söylenebilir.

“Atatürk benim için en önemli liderdir.” maddesinin de “tamamen” boyutunda olması, sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının ona olan saygı düzeylerinin yüksek olduğu anlamına gelebilir. Nitekim Aslan'ın (2008: 259) “Siyasi, Sosyal ve Kültürel Açından Atatürk'ün Liderliği Üzerine Bir Deneme” isimli çalışmasında Atatürk'ün adıgeçen sahalarda gerçekleştirmiş olduğu inkılapların çok yönlü bir lider tarafından tatbik edilebileceği ve liderlik özelliklerinin bütün halinde Mustafa Kemal'de mevcut olduğu ve bu nitelikleri hayatı boyunca layıkıyla tatbik sahasına koyduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede öğretmen adaylarının Atatürk'ün liderliği konusundaki algılarının olumlu ve doğru olduğu söylenebilir.

“Atatürk'ün işaret ettiği sorumlulukların bilincindeyim.” maddesi ile Atatürk ve Atatürkçülük konularının öğretim sorumluluğunu üstlenecek olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'ün gençliğe hitabesinin başında belirttiği “Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir” (Söylev, 2007: 1196) sözüne uygun şekilde sorumluluklarının farkında oldukları anlamına gelebilir. Ayrıca bu durum, Doğan'ın (2011: 309-311) Atatürk ilkeleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel ilkelerini ortaya koymanın yanında Türk

milletinin yeni devletini ilelebet yaşatabilmesi için sahip olması gereken temel özellikler ile yerine getirilmesi gereken sorumlulukları da ifade etmektedir sözünü de desteklemektedir.

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adayları tarafından “Atatürk’ün asıl ilgimi çeken yönü kişiliğinden çok fikirleridir.” maddesinin “tamamen” düzeyinde algılanması, vatandaş yetiştirme sorumluluğunu üstlenecek olan öğretmen adaylarının Atatürk ve Atatürkçülüğe bakış açılarının yerinde ve doğru olduğunu gösterebilir. Geleceğin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirecek olan öğretmen adaylarının, ilgili derslerde (Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi vb.) Atatürk ve Atatürkçülüğü, vatandaş yetiştirme amacına uygun olarak Atatürk’ün fikirleri bağlamında ele almaları gereğinin farkında oldukları söylenebilir. Bununla birlikte bu durum; Atatürk’ün, “Beni görmek demek, mutlaka yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir.” sözünün öğretmen adayları tarafından anlaşıldığını da gösterebilir.

Atatürk algısı ölçeğinde “tamamen” boyutuyla cevaplanan “Atatürk, tüm vatandaşları kapsayıcı bir üst değerdir.” maddesinin öne çıkan bir diğer önemli sonuç olduğu söylenebilir. Atatürk, 150 yıllık ezilmiş, incinmiş, gururu kırılmış, Avrupa’nın hasta adamı durumuna düşmüş olan Türk halkını, kendi öz kültürel değerleriyle bütünleşmiş bir kimlik etrafında toplayıp, ileriye yönelik bir amaç göstererek, onları gelişmiş toplumlar arasındaki onurlu yerini almaları konusunda güdülemiştir (Kuşat, 2003: 57-58). Bunun yanında Atatürk’ün “Ne Mutlu Türküm Diyene” sözünü, söylemlerinde sürekli vurgulaması da O’nun kapsayıcı bir üst değer olduğunun göstergeleri olabilir. Öğretmen adaylarının Atatürk’ü, tüm vatandaşları kapsayıcı bir üst değer olarak algılamaları bu bağlamda değerlendirilebilir.

Atatürk algısı ölçeğinde sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının “oldukça” boyutu ile cevaplandırılarda maddelere bakıldığında:

“Cumhuriyet tarihimizin en önemli kesiti Atatürk Dönemi’dir.” maddesi ile öğretmen adaylarının cumhuriyet tarihimizin en önemli kesiti olarak Atatürk’ü “tamamen” boyutunda görmeyip “oldukça” boyutunda görmeleri dikkat çekmektedir. Hâlbuki Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu, ilk Cumhurbaşkanı Atatürk’tür. Uca (2017: 151) bu durumu şöyle belirtmiştir: “Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti devleti’nin kurucusudur. Osmanlı Devleti’nin yıkılması üzerine bu devleti kurmuş ve dünya kamuoyuna kabul ettirmiştir. Devlet olmak, devlet kurmak her millete nasip olmayan, dünyanın en zor işlerinden biridir.”

“Atatürk benim için yalnızca tarihi bir olgudan ibarettir.” maddesine “oldukça” yanıtının verilmesinin bir eksiklik olarak görüldüğü söylenebilir. Bu durum için ilkokuldan yükseköğrenime kadar olan Atatürk ve Atatürkçülük içerikli derslerin öğrencilere kazandırılmasında eksikliklerin olduğunu gösterebilir. Bu durum Dönmez ve Yazıcı’nın (2008: 41); “Atatürkçülük, bilgi boyutunda, ezbere dayanan klasik öğretim anlayışının dışına çıkamamaktadır” görüşünü doğrulamaktadır. Yine burada öğretmen adaylarının Atatürkçülük hissiyatını tam olarak içselleştiremedikleri söylenebilir bu da duyuşsal öğrenme konusundaki yetersizliklerin olabileceğini işaret edebilir.

“Hayat felsefemin şekillenmesinde Atatürk önemli bir etkiye sahiptir.” maddesine “oldukça” boyutunda cevap veren sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının hayat felsefelerini oluşmasında Atatürk’ü önemli bir noktada görmeleri, Atatürk’ü ve Atatürkçülüğü öğretim sorumluluklarından dolayı sevindirici olduğu söylenebilir. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının hayat felsefesine Atatürk’ün etki sebepleri arasında, Atatürkçü düşünce sisteminin dogmatik ideoloji olmadığı, Mustafa

Kemal Atatürk'ün sözlerinden ve uygulamalarından ve Türk milletinin ihtiyaçlarından kaynaklandığı da söylenebilir.

Atatürk algısı ölçeğinde “oldukça” boyutunda en düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Atatürk ile ilgili aşırı bilgi yüklemesi beni ilgili konulardan soğutur.” olduğu görülmektedir. Atatürk ile ilgili fazla bilgi yüklendiğinde bu konuların öğreticilik sorumluluğunu üzerine alacak sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarında dahi bir soğuma gerçekleştiriyorsa, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin de benzer şekilde aşırı bilgi yüklemesine maruz bırakıldığında Atatürk ile ilgili konulara karşı olumsuz bir anlayış geliştirmesi beklenebilir.

İstatistiksel olarak sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algı düzeyleri olumlu düzeyde yüksek çıktığı görülmektedir. Bu sonucun, literatürdeki bazı çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği ve desteklendiği söylenebilir. Doğrudan Atatürk algısı ile ilgili olmasa da içerik özellikleri bakımından Atatürk ile ilişkili çalışmalarda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili olumlu düzeyde algılarının belirlendiği görülmektedir. Keçe'nin (2014), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algı düzeylerinin değerlendirilmesi adlı makalesi bu çalışmalardan biridir ve bu çalışmada, öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının ortalama puanları incelendiğinde Halkçılık, Milliyetçilik, Cumhuriyetçilik ve İnkılapçılık ilkesi algılarının yüksek, Laiklik ve Devletçilik ilkeleri algılarının düşük çıktığını tespit etmiştir. Bir diğer çalışma Gülnahar'ın (2012) yaptığı Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi dersine yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tutumlarına ilişkin araştırmasıdır ve bu çalışmada da öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ve inkılap tarihi dersine yönelik olumlu tutum geliştirdikleri sonucu elde edilmiştir. Bir başka çalışma ise Akbaba (2007) tarafından yapılan “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin amaçlarına yönelik öğrenci görüşleri” isimli makaledir. Bu çalışmada, deneklerin Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin amaçlarına yönelik algılarının aritmetik ortalama aralığının en üst basamağında olduğu sonucuna ulaşmış ve dersin amaçlarının büyük bir bölümüne ulaşıldığı sonucu elde edilmiştir. Yapılan söz konusu çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada sınıf öğretmenliği adaylarının da Atatürk algıları değerlendirilmiş ve Atatürk algılarının olumlu düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algıları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Ancak kadın sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının erkek adaylara göre ortalamaları biraz daha yüksek çıktığı görülmüştür. Bu durumun Atatürk'ün Türk kadınına verdiği önemden olabileceği söylenebilir. Atatürk “Şuna inanmak lazımdır ki, dünya yüzeyinde gördüğümüz her şey kadının eseridir” ve “Büyük Türk kadınına çalışmamıza ortak yapmalı, hayatımızı onunla yürütmeli, Türk kadınına ilmi, ahlaki, sosyal ve ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve destekleyicisi yapmalı” (Bozkurt, 2006: 95-96) sözleriyle Türk kadınına verdiği değer anlaşılabilir.

Keçe (2014), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyete göre Atatürk ilkelerine ilişkin algılarının ortalama puanları incelendiğinde, 6 ilkenin tamamında kadınların erkeklere nispeten algı düzeylerinin daha üst düzeyde ve olumlu yönde olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Gülnahar (2012), cinsiyete göre kadın sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihini daha çok benimsedikleri sonucuna ulaşılmış ve bu durumu, Cumhuriyet tarihi sürecinde kadın ve erkek eşitliği konusunda yapılan çeşitli çalışmalara bağlayarak açıklamıştır. Akbaba da (2007) kadın sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin amaçlarına yönelik görüşlerinin ortalamasının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu tespitlerin bu

çalışmadaki sonucu desteklemediği fakat kadın sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının erkek adaylara göre ortalamalarının biraz daha yüksek çıkmasını açıkladığı söylenebilir.

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeylerini öğrenim gördükleri anabilim dalına göre değişmemektedir. Ancak sosyal bilgiler öğretmenliği adaylarının Atatürk algı ortalaması sınıf öğretmenliği adaylarının ortalamasından biraz daha yüksek çıkmıştır. Bu durumun bir nedeni sosyal bilgiler öğretmenliği alanında Atatürk ile ilgili okutulan ders sayısının daha fazla olması olabilir. Sosyal bilgiler öğretmenliği alanında 2018 yılı sonrası müfredatında Atatürk ile ilişkilendirilebilecek dersler; Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II, Türk Eğitim Tarihi, Vatandaşlık Bilgisi, Yeni ve Yakın Çağ Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II'dir. Bu durum sınıf öğretmenliği alanında ise; Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II, Türk Eğitim Tarihi dersleri ile sınırlıdır.

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk algılarının devam edilen sınıf düzeyine göre değiştiği ve 4. sınıfa devam eden öğretmen adaylarının 3. sınıfa devam eden öğretmen adaylarına göre Atatürk algılarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun, Keçe'nin (2014) çalışmasında elde ettiği sonuçla benzerlik gösterdiği ve desteklediği söylenebilir. Doğrudan Atatürk algısı ile ilgili olmasa da içerik özellikleri bakımından Atatürk ile ilişkili olan Keçe'nin (2014) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin algı düzeylerinin sınıf düzeylerine göre Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Laiklik ve İnkılapçılık ilkelerinde anlamlı fark oluştuğu ve sınıf düzeyi yükseldikçe söz konusu ilkelere yönelik algının arttığı, Halkçılık ilkesi algılarının sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık oluşturmadığı, Devletçilik ilkesi algılarının ise sınıf düzeyi arttıkça azaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Altı ilkeden 4'ünde (Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Laiklik ve İnkılapçılık) sınıf düzeyine göre anlamlı fark oluşması ve bunun sınıf düzeyi yükseldikçe söz konusu ilkelere yönelik algının artması sonucu bu çalışmada elde edilen sonucu desteklediği anlamına gelebilir. Bununla birlikte yine doğrudan Atatürk algısı ile ilgili olmasa da içerik özellikleri bakımından Atatürk ile ilişkili olan Gülnahar'ın (2012) çalışmasında, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersine yönelik sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tutumlarının sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, araştırmanın yukarıdaki sonucu ile benzerlik göstermemektedir.

Öneriler

Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeyleri ortalaması "oldukça" boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Ölçekte en yüksek düzey tamamen boyutunda olduğu dikkate alındığında hem sınıf öğretmenliği hem de sosyal bilgiler öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algı düzeylerinin bu düzeyde çıkmamasının nitel bir çalışma ile nedenleri belirlenebilir.

Atatürk ve Atatürkçülük konularının öğretim sorumluluğunu üstlenecek olan sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının Atatürk'e yönelik algılarının mevcut durumdan (oldukça boyutundan tamamen boyutuna) daha yukarı yükseltilebilmesi için hem sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarının eğitim programlarında Atatürk ve Atatürkçülük konularının öğretimine özen gösterilmesi önerilebilir.

Atatürk algısı ölçeğinde "oldukça" boyutunda en düşük ağırlıklı ortalamaya sahip madde "Atatürk ile ilgili aşırı bilgi yüklemesi beni ilgili konulardan soğutur." maddesi olmuştur. Bu sonuçtan hareketle sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği adaylarına Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili aşırı bilgi

yüklemesinden kaçınılması önerilebilir. Yine bu sonuca bağlı olarak ilkokul ve ortaokul düzeyinde de Atatürk ile ilgili konularda öğrencilere aşırı bilgi yüklemesinin yapılmaması önerilebilir.

Kaynakça

- Akarsu, B. (2014). Hipotezlerin, değişkenlerin ve örneklemin belirlenmesi. M. Metin (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* İçinde (21-43). Ankara: Pegem Akademi.
- Akarsu, B. ve Akarsu B. (2019). *Bilimsel araştırma tasarımı, nicel, nitel ve karma araştırma yaklaşımları*. İstanbul: Cinius Yayınları
- Akbaba, B. (2007). Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi dersinin amaçlarına yönelik öğrenci görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 339-352.
- Akbaba, B., Demirtaş, B., Birbudak, T. S. ve Kılcan, B. (2014). Tarih öğretmeni adaylarının Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi öğretimine yönelik görüşleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(2), 207-226.
- Akbaba, B., Demirtaş, B., Birbudak, T. S. ve Kılcan, B. (2016). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi öğretimine yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1343-1358.
- Aslan, T. (2008). Siyasi, sosyal ve kültürel açıdan Atatürk'ün liderliği üzerine bir deneme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 32 (2), 241-261.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, (2007). Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Baskı: Divan Yayıncılık, C. I, II, III.
- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Ansiklopedik eğitim ve psikoloji sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *BEÜ SBE Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bektaş, Ö. (2006). İlköğretim 4-5. sınıflar sosyal bilgiler programında "Atatürkçülük" konuları ve bu konuların öğreniminde öğretmen rolü. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 69-107.
- Bozkurt, G. (2006). Hukuk inkılabı. D. Yalçın (-V.d.), *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II* İçinde (73-96). Ankara: A.K.D.T.Y.K. Atatürk Araştırma Merkezi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz Ş., ve Demirel F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, O. (2011). *Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi (XIX.-XX. Yüzyıl Türkiye)*. Ankara: Okutman Yayıncılık.
- Dönmez, C. ve Hamarat, E. (2014). Atatürk algısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 13 (3), 820-826.
- Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2008). *T. C. İnkılap tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş "Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri"*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gülnahar, F. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Lisans Eğitimlerinde Gördükleri Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi (Erzincan Üniversitesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Güney, S. (2000). *Davranış bilimleri*. Ankara: Nobel.
- İnceoğlu, M. (1993). *Tutum, algı ve iletişim*. Ankara: Verso.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekisik Web Ofset Tesisleri.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Keçe, M. (2014). Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının Atatürk ilkeleri ilişkin algı düzeylerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18 (1), 103-127.
- Kuş, E. (2003). *Nicel-nitel araştırma teknikleri "Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri Nicel mi? Nitel mi?"*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuşat, A. (2003). Bir değerler sistemi olarak "Kimlik" duygusu ve Atatürk. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2), 45-61).
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6- 7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu (Taslak Basım)*, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

- Öztürk, C., Başer, E. ve Baran, T. A. (2018). Sonuç yerine: Çağdaş gelişmeler ışığında Atatürkçü Düşünce Sistemi üzerine. C. Öztürk (Ed.), *İmparatorluktan ulus devlete Türk inkılap tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti*. İçinde (21-43). İstanbul: İstek.
- Sezgin Selçuk, G. (2019). Tarama yöntemi. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri (1. Baskı)* İçinde (139-162). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Uca, A. (2017). Atatürk ilkeleri Türk milletine neler kazandırdı? *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19 (33), 151-162.
- Ülgen, G. (1997). *Eğitim psikolojisi*. İstanbul: Alkım.
- Verma, G.K. & Mallick, K. (1999). *Researching education: Perspectives and techniques*. Philadelphia: Open University Press.